

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE DREPT
ȘCOALA DOCTORALĂ

PARTICULARITĂȚILE ACTELOR DE REGLEMENTARE DIN DREPTUL
MEDIULUI APLICABILE ÎN PROCEDURA DE INSOLVENȚĂ A SOCIETĂȚILOR
COMERCIALE

-Teză de doctorat-
(REZUMAT)

Conducător științific:

Prof. Univ. Dr. Daniela-Steliana MARINESCU

Doctorand:

Drd. Căndit-Valentin VERNEA

București

2024

REZUMAT

După aderarea României la Uniunea Europeană, unul dintre criteriile esențiale pe care trebuie să le respecte fiecare stat membru, este asigurarea unui standard de viață adecvat, ceea ce implică existența unei economii de piață eficiente. Îmbunătățirea nivelului de trai contribuie în mod direct, la susținerea strategiei Uniunii Europene de reducere a poluării și de combatere eficientă a emisiilor de gaze cu efect de seră.

În cercetarea subiectului lucrării intitulat „Particularitățile actelor de reglementare din dreptul mediului aplicabile în procedura de insolvență a societăților comerciale”, am plecat de la obiectivul de interes public major de protecție a mediului, care are importanță deosebită în activitatea generală de dezvoltare economico-socială.

Având în vedere acest obiectiv, am structurat întreaga cercetare a lucrării în cinci capitole.

În primul capitol intitulat „Conceptul de principiu al dreptului și importanța sa în protecția mediului”, am analizat principiile stabilite de normele de drept al mediului, precum și cele prevăzute de Legea insolvenței subliniind importanța acestora, în ghidarea acțiunilor și deciziilor, contribuind la menținerea unui echilibru între dezvoltarea economică și conservarea ecosistemelor naturale, principii esențiale pentru asigurarea activităților economice care să nu dăuneze mediului și să promoveze un model de dezvoltare durabilă.

Am avut astfel în vedere, principiile importante din dreptul mediului cum sunt principiul precauției și principiul „poluatorul plătește”.

Procedurile de insolvență fiind procese juridice complexe prin care se încearcă redresarea economică a debitorului aflat în dificultate sau lichidarea acestuia în condiții cât mai avantajoase pentru creditori, aplicarea principiilor de drept al mediului devine esențială, deoarece multe companii aflate în insolvență pot avea un impact semnificativ asupra mediului prin activitățile lor.

Comaniile aflate în insolvență pot prezenta diverse riscuri de mediu, cum sunt: contaminarea solului și a apei. Prin lipsa de resurse financiare, companiile insolvente putând neglija măsurile de protecție a mediului cu efecte de contaminare a solului și a apei sau gestionarea necorespunzătoare a deșeurilor, procedurile de lichidare putând lăsa în urmă cantități mari de deșeuri periculoase, care necesită o gestionare adecvată.

În practică, aplicarea principiilor de drept al mediului în cadrul procedurilor de insolvență implică mai multe aspecte critice. În procesul de insolvență, creditorii și alte părți

interesate, cum sunt comunitățile locale și organizațiile de mediu, trebuie să fie implicate activ. Acest lucru asigură transparență și responsabilitate în gestionarea problemelor de mediu.

Aplicarea principiilor de drept al mediului în cadrul procedurilor de insolvență este deosebit de importantă pentru a asigura că activitățile economice nu au un impact negativ asupra mediului. Legea nr. 85/2014, privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență, are un rol crucial în integrarea acestor principii în procesele juridice și în asigurarea unui echilibru între redresarea economică și protecția mediului.

În contextul procedurilor de insolvență ale societăților comerciale, aplicarea acestor principii devine și mai importantă. Integrarea principiilor de drept al mediului în aceste proceduri ajută la prevenirea degradării mediului înconjurător și la asigurarea unei gestiuni responsabile a resurselor naturale și a deșeurilor generate de activitățile comerciale. Aceasta nu doar protejează mediul, ci și comunitățile care depind de un mediu sănătos pentru a-și menține calitatea vieții.

Am arătat, că în timpul procedurilor de insolvență, este crucial ca autoritățile și participanții la procedură să acorde o atenție sporită acestor principii. Acest lucru este necesar pentru a garanta că resursele sunt gestionate într-un mod sustenabil și responsabil, evitând astfel costurile și riscurile pe termen lung asociate cu poluarea și deteriorarea mediului. Gestionarea adecvată a resurselor și deșeurilor în contextul insolvenței poate contribui la evitarea impactului negativ asupra mediului și la promovarea unui comportament responsabil din partea companiilor.

Astfel, integrarea principiilor de drept al mediului în procedurile de insolvență nu doar că protejează mediul și comunitățile, dar asigură și un management durabil al resurselor, prevenind costurile și riscurile viitoare. Este esențial ca autoritățile și administratorii judiciari să fie conștienți de aceste aspecte și să le prioritizeze în deciziile și acțiunile lor, pentru a asigura o gestionare corectă și echitabilă a situațiilor de insolvență, contribuind astfel la un mediu mai sănătos și la un viitor sustenabil.

Am subliniat în cadrul cercetării întreprinse, importanța, în contextul contemporan, unde crizele de mediu devin din ce în ce mai frecvente și impactul activităților economice asupra mediului este tot mai vizibil, aplicarea principiilor de drept al mediului în diverse domenii de drept fiind crucială. Respectarea acestor principii poate avea consecințe semnificative nu doar pentru protecția mediului, ci și pentru economia și societatea în ansamblu.

În concluzie, integrarea principiilor de drept al mediului în procedurile de insolvență nu doar că protejează mediul, dar contribuie și la crearea unui cadru juridic și economic sustenabil

pe termen lung. Legea nr. 85/2014 reprezintă un instrument esențial în acest proces, creând un echilibru între redresarea economică și responsabilitatea ecologică.

În al doilea capitol am analizat actele de reglementare ce sunt emise în vederea protecției mediului și importanța acestora în desfășurarea activităților cu impact asupra mediului. În acest capitol am cercetat necesitatea unei evaluări de mediu și a unui bilanț de mediu în cazul procedurilor de insolvență în care operatorii sunt reglementați din punct de vedere al mediului.

În contextul actual al dezvoltării durabile, protecția mediului este o prioritate fundamentală la nivel global. Diverse acte de reglementare au fost introduse pentru a asigura că activitățile economice nu afectează negativ mediul înconjurător. Printre acestea, se numără avizul de mediu și acordul de mediu, autorizația de mediu și autorizația integrată de mediu. Aceste documente, nu doar că reglementează activitățile economice, ci au și o relevanță majoră în contextul procedurilor de insolvență, reglementate de Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență. În acest context, am arătat de ce întocmirea unui bilanț de mediu devine esențială la deschiderea procedurii de insolvență.

Avizul de mediu este un document oficial eliberat de autoritățile competente în urma unei evaluări de mediu. Acesta este necesar pentru anumite planuri și programe care pot avea un impact semnificativ asupra mediului. Avizul de mediu asigură că orice activitate planificată este conformă cu standardele de mediu și că măsurile necesare pentru prevenirea și reducerea impactului negativ asupra mediului sunt implementate.

În cadrul procedurilor de insolvență, avizul de mediu joacă un rol esențial. Companiile aflate în dificultate financiară pot încerca să reducă costurile de operare, ceea ce poate include și măsurile de protecție a mediului. Cu toate acestea, avizul de mediu impune obligația respectării normelor de mediu, prevenind astfel deteriorarea suplimentară a mediului din cauza practicilor economice necorespunzătoare.

Acordul de mediu este un alt document important, necesar pentru inițierea unor proiecte sau activități cu potențial impact semnificativ asupra mediului. Acesta este emis după o evaluare detaliată a proiectului propus, având scopul de a garanta că toate măsurile necesare pentru protejarea mediului sunt adoptate înainte de începerea activităților.

În procedurile de insolvență, acordul de mediu poate influența deciziile legate de continuarea sau restructurarea activităților unei companii. De exemplu, în cazul în care activitățile companiei au un impact semnificativ asupra mediului, autoritățile de insolvență trebuie să ia în considerare acordul de mediu pentru a asigura că măsurile de protecție rămân în vigoare și sunt respectate chiar și în contextul dificultăților financiare.

La rândul său autorizația de mediu, este un document obligatoriu pentru funcționarea legală a unor activități economice, care certifică faptul că activitățile respective respectă toate reglementările de mediu aplicabile și că sunt implementate măsuri adecvate pentru prevenirea, reducerea și controlul poluării. Fără această autorizație, o companie nu poate opera legal, ceea ce poate duce la suspendarea activităților și la pierderi financiare suplimentare. De asemenea, autorizația de mediu poate influența valorificarea activelor companiei, deoarece cumpărătorii pot fi reticenți în a achiziționa active ce nu respectă reglementările de mediu.

Fiind un document complex, autorizația integrată de mediu, cuprinde toate cerințele de mediu aplicabile unei activități economice, inclusiv emisiile în aer, apă și sol, gestionarea deșeurilor și utilizarea resurselor. Aceasta asigură o abordare integrată a protecției mediului, evitând fragmentarea reglementărilor și suprapunerea cerințelor legale. Rolul autorizației integrate de mediu în procedurile de insolvență are o importanță deosebită, deoarece acoperă toate aspectele de mediu ale activităților unei companii. Aceasta facilitează evaluarea rapidă și comprehensivă a conformității cu reglementările de mediu, fiind un instrument esențial pentru administratori și lichidatori în gestionarea activităților companiei.

Nu în ultimul rând, în cadrul cercetării am analizat și bilanțul de mediu, instrument important în evaluarea impactului unei companii asupra mediului. Bilanțul de mediu include o analiză detaliată a tuturor aspectelor de mediu legate de activitățile companiei, identificând potențialele riscuri și măsurile necesare pentru remedierea acestora. Bilanțul de mediu în procedurile de insolvență prevăzute de Legea nr. 85/2014, are o importanță critică. El oferă o imagine clară asupra stării de conformitate a companiei cu reglementările de mediu și asupra potențialelor probleme care pot apărea. De asemenea, bilanțul de mediu ajută la evaluarea corectă a activelor companiei, având în vedere eventualele costuri necesare pentru aducerea acestora în conformitate cu normele de mediu.

În cazurile în care redresarea nu este posibilă și compania intră în procedura de lichidare, aspectele de mediu rămân la fel de importante. Lichidatorul trebuie să se asigure că toate activitățile de închidere a companiei sunt efectuate în conformitate cu reglementările de mediu, prevenind astfel contaminarea și alte probleme ecologice.

În procesul de valorificare a activelor, lichidatorul trebuie să ia în considerare eventualele obligații de mediu asociate acestora. De exemplu, dacă activele includ echipamente sau instalații care necesită decontaminare, costurile pentru aceste operațiuni trebuie evaluate și integrate în procesul de vânzare. De asemenea, potențialii cumpărători trebuie informați despre toate aspectele legate de mediu pentru a lua decizii informate.

Tot în cadrul acestui capitol, am analizat atribuțiile pe care autoritățile de reglementare din domeniul mediului le au la momentul autorizării unei activități precum și obligațiile acestora în vederea supravegherii operatorilor economici în respectarea acestora. Atribuțiile autorităților de reglementare sunt prezentate critic și din perspectiva deschiderii procedurii de insolvență a operatorului, ce a fost autorizat din punct de vedere al mediului, dar care, în timpul procedurii, începe o nouă activitate care presupune emiterea unor acte de reglementare de către autoritățile competente.

În cel de-al treilea capitol, am analizat obligațiile de mediu pe care societățile comerciale, autorizate din punct de vedere al mediului, le au în vederea desfășurării anumitor activități cu referire și la procedurile de insolvență, punând accent pe anumite activități specifice, care au un impact semnificativ asupra mediului. Aceste obligații sunt esențiale pentru a asigura că măsurile de protecție a mediului sunt respectate, chiar și în contextul dificultăților financiare ale companiei. Activitățile analizate includ gestionarea substanțelor și preparatelor periculoase, colectarea și neutralizarea deșeurilor, utilizarea îngrășămintelor chimice și produselor de protecție a plantelor, activitățile cu organisme modificate genetic, activitățile nucleare și transferul obligațiilor de mediu în cazul transferului de active.

Referitor la gestionarea substanțelor și preparatelor periculoase am arătat, că aceasta reprezintă una dintre principalele obligații de mediu pentru societățile comerciale, având în vedere potențialul lor impact negativ asupra sănătății umane și a mediului. Substanțele periculoase includ chimicale toxice, inflamabile, explozive sau corozive, care necesită măsuri speciale de manipulare, stocare și eliminare. Companiile aflate în insolvență au obligația de a continua să respecte reglementările privind substanțele periculoase, inclusiv: inventarierea acestora, stocare sigură, dar și transport și manipulare pentru a preveni accidente și scurgerile.

Gestionarea deșeurilor este o altă obligație majoră pentru societățile comerciale, fiind esențială pentru protecția mediului și a sănătății publice. Deșeurile pot include materiale solide, lichide sau gazoase rezultate din activitățile industriale, comerciale sau de altă natură. În cadrul procedurilor de insolvență, operatorii trebuie să își continue activitățile de colectare și neutralizare a deșeurilor, pe care le produc.

Agricultura modernă utilizează pe scară largă îngrășămintele chimice și produse de protecție a plantelor pentru a asigura randamente ridicate și sănătatea culturilor. Totuși, utilizarea acestor produse poate avea un impact semnificativ asupra mediului, inclusiv asupra calității solului și a apei. Astfel, companiile agricole aflate în insolvență trebuie să respecte reglementările privind utilizarea îngrășămintelor chimice și a produselor de protecție a plantelor.

O provocare complexă din punct de vedere al protecției mediului o reprezintă utilizarea organismelor modificate genetic (OMG) în agricultură și alte industrii, aceasta reprezintă. OMG-urile pot oferi beneficii semnificative, dar și riscuri potențiale pentru ecosisteme și biodiversitate. Companiile care utilizează OMG-uri trebuie să respecte reglementările stricte privind manipularea și utilizarea lor, inclusiv: realizarea de evaluări de risc pentru a identifica și gestiona potențialele impacturi negative asupra mediului; implementarea de măsuri de monitorizare pentru a detecta orice efecte adverse și raportarea acestora autorităților competente.

În ceea ce privește activitățile nucleare, inclusiv producerea de energie nucleară și utilizarea materialelor radioactive în diverse industrii, acestea prezintă riscuri semnificative pentru mediu și sănătatea publică. Gestionarea lor responsabilă este esențială pentru prevenirea contaminării radioactive și a altor pericole asociate. Am arătat că societățile comerciale implicate în activități nucleare au obligații stricte de mediu, care includ: obținerea tuturor licențelor necesare și respectarea reglementărilor stricte privind utilizarea materialelor radioactive; gestionarea deșeurilor radioactive pentru a minimiza riscurile de contaminare.

De asemenea, am tratat obligațiile de mediu, acordurile/avizele și autorizațiile de mediu, în cazul transferului de active ce compun activitatea reglementată din punct de vedere al mediului, precum și consecințele transferurilor în caz de deschidere a procedurii de insolvență, în cadrul căruia, transferul de active, poate include transferul unor instalații sau echipamente care sunt supuse obligațiilor de mediu. Este esențial ca aceste obligații să fie clar definite și transferate în mod corespunzător către noul proprietar.

În urma cercetării efectuate, am ajuns la concluzia că în cazul transferului de active, companiile trebuie să asigure: realizarea unei evaluări detaliate a obligațiilor de mediu asociate activelor transferate pentru a identifica toate riscurile și responsabilitățile; toate obligațiile de mediu sunt transferate în mod clar și legal către noul proprietar, inclusiv prin actualizarea autorizațiilor de mediu; în cazul în care sunt identificate probleme de mediu, planurile de remediere trebuie să fie stabilite și agreate de toate părțile implicate pentru a asigura continuitatea măsurilor de protecție a mediului.

Obligațiile de mediu ale societăților comerciale aflate în insolvență sunt complexe și esențiale pentru a asigura protecția mediului chiar și în condiții de dificultate financiară. Respectarea acestor obligații necesită o colaborare strânsă între autoritățile de mediu și administratorii de insolvență, precum și o planificare atentă și detaliată.

În concluzie, în analiza obligațiilor de mediu pentru societățile comerciale aflate în insolvență am relevat importanța crucială a respectării reglementărilor de mediu în toate etapele

acestor proceduri. Aceste măsuri nu doar protejează mediul, dar contribuie și la crearea unui cadru economic sustenabil și responsabil, asigurând astfel, că activitățile economice pot continua în conformitate cu principiile dezvoltării durabile.

Capitolul patru, l-am dedicat răspunderii operatorilor economici aflați în procedură de insolvență pentru nerespectarea obligațiilor de mediu și a actelor de reglementare emise de autoritățile de mediu. Am analizat formele răspunderii societăților comerciale aflate în insolvență, precum și răspunderea civilă, contravențională și penală a acestora în legătură cu obligațiile de mediu neîndeplinite. De asemenea, m-am referit și la răspunderea reprezentanților legali ai operatorului economic insolvent și implicațiile acestuia pentru respectarea tuturor obligațiilor de mediu.

Răspunderea operatorilor economici pentru nerespectarea obligațiilor de mediu poate lua mai multe forme, fiecare având propriile implicații și consecințe legale. În contextul insolvenței, aceste forme de răspundere devin și mai complexe datorită dificultăților financiare ale societății comerciale și necesității de a proteja creditorii și alte părți interesate.

Răspunderea civilă a operatorilor economici, pentru nerespectarea obligațiilor de mediu, poate fi invocată în cazul în care acțiunile sau inacțiunile acestora cauzează daune mediului sau terților. În cadrul procedurii de insolvență, această formă de răspundere se manifestă prin: despăgubiri pentru daune, compania insolventă poate fi obligată să plătească despăgubiri pentru daunele cauzate mediului sau persoanelor afectate de poluare sau alte probleme de mediu; în anumite cazuri, instanțele pot ordona companiei să întreprindă măsuri de remediere a prejudiciilor cauzate mediului, ca de exemplu, decontaminarea solului sau curățarea apelor poluate.

Răspunderea contravențională se aplică în cazul în care, societățile comerciale încalcă reglementările de mediu prevăzute de legislația națională, ca de exemplu depozitarea necorespunzătoare a deșeurilor sau utilizarea neautorizată a substanțelor periculoase. Autoritățile de mediu pot sancționa cu amenzi, pentru nerespectarea reglementărilor, societățile aflate în insolvență.

În ceea ce privește răspunderea penală, am arătat că intervine în cazul unor încălcări grave ale legislației de mediu, care pot fi considerate infracțiuni. Am analizat o serie de infracțiuni prevăzute de legislația în vigoare, care pot fi săvârșite și de societățile comerciale aflate în insolvență, având în vedere și practica în domeniu, ocazie cu care am făcut o serie de propuneri de lege ferenda.

Reprezentanții legali ai companiilor aflate în insolvență, cum sunt administratorii speciali, pot fi, trași la răspundere, civil, penal sau contravențional pentru nerespectarea

obligățiilor de mediu. Această răspundere se poate manifesta sub mai multe forme, în funcție de implicarea lor directă și de nivelul de responsabilitate.

Respectarea obligațiilor de mediu în cadrul procedurilor de insolvență are implicații majore pentru operatorii economici, pentru reprezentanții legali ai acestora și pentru autoritățile de mediu. Aceste implicații sunt esențiale pentru a asigura protecția mediului și conformitatea cu reglementările legale.

Reprezentanții legali ai societăților comerciale aflate în insolvență trebuie să fie conștienți de responsabilitățile lor legale pentru protecția mediului, iar în ceea ce privește relațiile cu autoritățile, o colaborare strânsă, cu acestea poate reduce riscul sancțiunilor și poate ușura procedurile de insolvență.

La rândul lor, autoritățile de mediu, au un rol important în monitorizarea și aplicarea reglementărilor de mediu în contextul insolvenței operatorilor economici.

Ultimul capitol, este dedicat prevenirii și reparării daunelor produse de către operatorii economici aflați în procedură de insolvență, având în vedere cu precădere particularitățile acțiunilor preventive și reparatorii pe care orice operator economic aflat în procedură de insolvență trebuie să le îndeplinească. Importanța acordată de către Uniunea Europeană protejării mediului, precum și modificările legislative adoptate în ultimii ani, considerăm că sunt un bun motiv, pentru ca legea insolvenței să fie armonizată cu tendința de respectare a tuturor obligațiilor pe care operatorii economici le au față de mediu. Specificul procedurilor de insolvență conduc, de cele mai multe ori, la tendința participanților la procedură, de a nu respecta prevederile aplicabile din dreptul mediului, astfel că o reglementare mai aplicată este necesar a se implementa.

Am subliniat importanța respectării de către operatorii economici aflați în procedură de insolvență a legislației din dreptul mediului, atrăgând atenția și asupra necesității modificării Legii insolvenței, pentru ca practica majoritară la nivel național de nerespectare a obligațiilor de mediu a societăților comerciale aflate în această situație, să fie schimbată. Este cunoscut faptul că, operatorii economici aflați în insolvență sunt considerați ca nefuncționali din punct de vedere economic, astfel că percepția greșită a celor ce aplică această procedură dar și a celor care aplică normele de drept al mediului, sunt în sensul de a nu antama alte cheltuieli în cadrul procedurilor.

În toate analizele pe care le-am făcut cu privire la diferitele aspecte și probleme ridicate de tema cercetată, am avut în vedere atât doctrina de specialitate, cât și jurisprudența și elemente de drept comparat.

Constatând o serie de inadvertențe între prevederile normelor de drept al mediului și normele privind insolvența societăților comerciale, am argumentat propunerea de armonizare a acestora în cadrul fiecărui capitol al tezei aducând contribuții personale și propuneri *de lege ferenda*.

În vederea armonizării prevederilor legale, am propus o serie de modificări ale legislației în vigoare, dintre care menționăm:

- Am considerat că, în vederea respectării principiului precauției în luarea deciziilor și a prevederilor O.U.G. nr. 68/2007 privind răspunderea de mediu, Legea nr. 85/2014 cu modificările și completările ulterioare, ar trebui să prevadă unele excepții de la regula generală de aprobare a unor măsuri cu caracter pecuniar. Inserția unui articol care să se refere la respectarea prevederilor din legislația mediului și care să aibă o derogare de la termenele procedurale standard a procedurii insolvenței ar fi necesar. Ca urmare a acestei modificări, termenele prevăzute de O.U.G. nr. 68/2007 privind răspunderea de mediu, vor putea fi respectate de conducerea societății debitoare aflată în insolvență, reorganizare sau faliment, nemaifiind necesară aprobarea unui organism superior (comitetul creditorilor), pentru luarea unor măsuri de precauție a poluării;
- Altă modificare legislativă pe care o considerăm necesară, este cea legată de prevederile art. 58 alin. 1 litera o) din Legea nr. 85/2014. În cadrul cercetării, am identificat situațiile în care se deschide procedura de insolvență față de debitorul care are încă activitate și care este reglementat din punct de vedere al mediului. Legea insolvenței, obligă doar lichidatorul judiciar, ca după deschiderea procedurii de faliment și oprirea activității debitorului, să fie luate măsuri de conservare a bunurilor, însă în procedurile unde activitatea debitorului continuă sub supravegherea unui administrator judiciar, această obligație de conservare a bunurilor pe care debitoarea nu le mai folosește în activitatea curentă, nu există. Neexistând o obligație de conservare a bunurilor ce au fost folosite pentru activitatea curentă a debitoarei, reglementată din punct de vedere al mediului, aceasta poate aduce daune ireparabile florei și faunei, astfel că o modificare legislativă este necesară. Ca urmare propunem ca la prezentarea atribuțiilor administratorului judiciar, legea insolvenței să prevadă și conservarea bunurilor societății debitoare;
- În cadrul cercetării, am arătat că respectarea obligațiilor de mediu sunt obligații „de a face”, obligații care nu sunt înscrise la masa credală a debitoarei. În virtutea principiului „poluatorul plătește” am propus ca art. 102 alin. 6, din Legea insolvenței, să fie modificat în

sensul ca acesta să cuprindă obligațiile de mediu nerespectate de către societatea debitoare, indiferent de momentul nașterii lor. Prin recunoașterea de către Legea nr. 85/2014 a tuturor obligațiilor de mediu a societății debitoare ca fiind curente, indiferent de momentul nașterii acestora, respectarea principiului de dreptul mediului „poluatorul plătește” va putea fi implementat cu succes în cadrul activității operatorilor economici insolvenți;

- Analizând modalitatea de îndeplinire a obligațiilor de mediu în cadrul procedurii de insolvență, am constatat că prevederile legale care cuprind modalitatea de continuare a activității debitorului se referă doar la plata creanțelor curente, nu și a restului de obligații pe care societatea debitoare le poate avea în activitatea acesteia. Articolul 102 alin. 6 din Legea nr. 85/2014, ar putea fi modificat și în sensul cuprinderii în activitatea curentă a îndeplinirii tuturor obligațiilor societății debitoare și nu numai a celor evaluate pecuniar. Prin această propunere consider că sintagma „obligațiile” este mult mai cuprinzătoare și include atât creanțele cât și orice alte obligații născute în timpul procedurii de insolvență;

- Analizând principiile din dreptul mediului aplicabile societăților aflate în procedură de insolvență, am identificat o problemă legată de obligația pe care debitorul o are față de participanții la procedură. Astfel, considerăm, că o dată cu solicitarea de deschidere a procedurii de insolvență, instanța de judecată, administratorul judiciar ce urmează a fi numit cât și creditorii și participanții la procedură, trebuie să cunoască actele de reglementare emise operatorului economic de către autoritățile de mediu. Cunoașterea din timp a actelor de reglementare de care debitorul se folosește în activitatea curentă, va ajuta atât procedura de insolvență, cât și respectarea obligațiilor de mediu pe care debitorul le are ca urmare a activității acestuia. Scopul acestei prevederi suplimentare este acela de a se cunoaște, încă de la depunerea cererii de deschidere a procedurii de insolvență, a faptului că societatea desfășoară activități cu impact asupra mediului. În temeiul principiului de drept al mediului al acțiunii preventive consider că depunerea copiilor actelor de reglementare emise de autoritățile de mediu este necesară, pentru a da posibilitate tuturor participanților la procedură să cunoască obligațiile de mediu ale societății debitoare. În aceste condiții, practicianul în insolvență desemnat în cadrul procedurii, va avea cunoștință de la bun început, de existența unor posibile obligații de mediu, iar organul emitent va putea afla din timp de intențiile debitorului, iar cu un control din partea autorităților de mediu s-ar putea preveni acumularea unor noi obligații de mediu ce nu vor putea fi îndeplinite în cadrul procedurii de insolvență;

▪ Consider, că planul de reorganizare ar trebui să cuprindă și modalitatea de respectare a obligațiilor de „a face”, cum sunt majoritatea obligațiilor de mediu. Legea insolvenței, prin planul de reorganizare, prevede achitarea datoriilor pecuniare ale debitorului, însă există posibilitatea ca obligațiile de mediu neîndeplinite să depășească cu mult pasivul societății. În aceste condiții, este esențial ca la propunerea unui plan de reorganizare să existe, pe lângă evaluarea activelor operatorului insolvent și o evaluare a obligațiilor de mediu neîndeplinite care să reflecte situația reală a datoriilor. În vederea respectării principiului asigurării unui tratament egal al creditorilor de același rang, cu referire la îndeplinirea obligațiilor de mediu, am propus ca art. 133 alin. 4 din Legea nr. 85/2014, cu modificările și completările ulterioare, să fie completat cu prevederea modalității de îndeplinire a obligațiilor de mediu. Prin această modificare, orice plan de reorganizare, al unui operator care are de îndeplinit obligații de mediu, va putea reflecta mult mai realist potențialul de redresare în acord cu creditorii săi. Un plan de reorganizare va putea să prevadă o plată mai mică, decât suma înscrisă în tabelul definitiv, pentru anumite categorii de creditori, dar cu respectarea tratamentului corect și echitabil al acestora. Obligațiile de mediu neîndeplinite de operatorul insolvent, sau luarea măsurilor preventive ori reparatorii pe care acesta trebuie să le facă în cursul procedurii, nu pot face obiectul unor restructurări sau prevederi de neîndeplinire a acestora, chiar dacă simularea de faliment dă această posibilitate. Îndeplinirea de către societatea debitoare a obligațiilor de mediu este o îndatorire de ordine publică, profită nu numai societății debitoare ci și mediului și persoanelor ce pot fi afectate de nerespectarea reglementărilor din dreptul mediului;

▪ De asemenea, în cercetarea implementării unui plan de reorganizare, am constatat că la acest moment există posibilitatea legală ca anumite creanțe rezultate din obligații de mediu neîndeplinite să rămână neachitate. Având în vedere că există posibilitatea nerespectării unor obligații de mediu sau reparării unor prejudicii, am propus modificarea art. 139 alin. 2 din Legea nr. 85/2014, litera d) în sensul în care planul de reorganizare să prevadă același tratament pentru fiecare creanță în cadrul unei categorii distincte, cu excepția creanțelor de mediu care nu pot fi modificate. Consider că societatea debitoare, nu poate continua activitatea prin implementarea unui plan de reorganizare care să prevadă neonorarea obligațiilor de mediu sau modalitatea de reparare a prejudiciilor aduse mediului. Atingerile aduse mediului sau componentelor sale, nu pot fi recuperate/reparate dacă planul de reorganizare prevede nerespectarea acestor obligații pe care societatea le-a consimțit o dată cu începerea desfășurării activității și obținerii autorizațiilor de mediu și pe care nu le-a onorat până la deschiderea procedurii de insolvență;

▪ Cu ocazia cercetării și a analizelor pe le-am făcut am constatat, că în cazul nerespectării prevederilor care au fost luate în considerare la emiterea acordului de mediu, autoritatea emitentă poate suspenda acest acord prin notificarea prealabilă a persoanei care implementează sau exploatează un proiect. Prin notificarea transmisă operatorului economic, autoritatea competentă acordă acestuia un termen de maxim 60 de zile pentru îndeplinirea obligațiilor de mediu. Consider că interzicerea desfășurării activității pe perioada suspendării acordului de mediu, nu ajută operatorul economic să intre mai repede în legalitate. Societatea comercială, căreia îi va fi interzisă desfășurarea economică pe toată perioada suspendării acordului de mediu, va face greu față reintrării în legalitate fără susținere financiară alternativă. Astfel am propus ca, articolul 17 alin. 3, din O.U.G. nr. 195/2005 privind protecția mediului, cu modificările și completările ulterioare, să fie modificat în acest sens. Suspendarea și anularea, dispuse prin decizii ale autorității emitente a acordului de mediu, sunt executorii de drept. Operatorii cărora le-a fost suspendat sau anulat acordul de mediu se pot adresa instanțelor de contencios administrativ competente însă până la judecarea unei astfel de cereri există posibilitatea ca actul de reglementare să nu mai fie de folos unei societăți care nu mai poate desfășura activitate din cauza întreruperii îndelungate. Cu atât mai mult, în cadrul procedurilor de insolvență suspendarea activității operatorului economic ar periclita eventuala șansă de reorganizare a debitoarei și ar conduce direct la deschiderea procedurii de faliment;

▪ În cadrul tezei, am analizat atribuțiile pe care participanții la procedura insolvenței le au vis-a-vis de îndeplinirea obligațiilor de mediu, atât la operatorii economici ale căror activități sunt reglementate din punct de vedere al mediului, cât și la operatorii economici care nu dețin acte de reglementare. Am constatat astfel, că normele legale impun îndeplinirea cu prioritate a obligațiilor de mediu în caz de lichidare și încetare a activității operatorului, însă dacă aceste obligații de mediu nu sunt aduse la îndeplinire și se face transferul sitului, există riscul ca obligațiile de mediu să nu mai poată fi duse la îndeplinire. Riscul neîndeplinirii obligațiilor de mediu în cadrul procedurii de insolvență este unul ridicat cu atât mai mult, cu cât Legea insolvenței prevede că activele valorificate de practicianul în insolvență vor fi dobândite libere de orice sarcini. Prin includerea sarcinii de preluarea a obligațiilor de mediu de către continuatorul activității, șansele de îndeplinire la termen a acestora va fi una mult mai mare. Astfel am propus ca art. 10 din O.U.G. nr. 195/2005 privind protecția mediului, să mai conțină un alineat 5, care să prevadă: *„Obligațiile de mediu identificate și neîndeplinite în cadrul procedurilor de dizolvare urmată de lichidare, lichidare, faliment, încetarea activității, se transferă în mod automat continuatorului activității”*. Această prevedere adăugată în

Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 195/2005 privind protecția mediului, considerăm că instituie pârghiile necesare pentru îndeplinirea tuturor obligațiilor de mediu prin forța coercitivă și de asemenea va aduce mult mai multă responsabilitate atât practicianului în insolvență cât și creditorilor care vor putea fi mult mai ușor de acord cu cheltuielile necesare îndeplinirii obligațiilor de mediu restante;

- În ceea ce privește deschiderea procedurii de insolvență am constatat, că printre documentele obligatorii a fi anexate cererii de deschidere a procedurii, debitorul nu are nicio obligație să aducă la cunoștință și eventualele acte de reglementare de mediu în baza cărora acesta funcționează. Consider, că la cererea de deschidere a procedurii insolvenței, debitorul trebuie să fie obligat să aducă la cunoștință instanței de judecată și implicit practicianului în insolvență ce urmează a fi desemnat, actele de reglementare în baza cărora acesta funcționează. Astfel, am propus ca art. 66 alin. 1 din Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență, cu modificările și completările ulterioare, să fie modificat în sensul obligării debitorului care solicită deschiderea procedurii de insolvență să înștiințeze autoritățile competente de mediu cu privire la intenția acestuia, iar la cererea formulată în fața instanței să anexeze această dovadă. Scopul notificării autorității competente, care a emis un act de reglementare de mediu în baza căruia societatea comercială funcționează, este tocmai acela de a se putea preveni eventualele atingeri ce pot fi aduse mediului;

- Studiind prevederile Legii nr. 31/1990 privind societățile comerciale, am constatat că art. 254, nu mai este de actualitate, acest articol putând fi aplicat într-o mai mică măsură decât voința legiuitorului;

- Mergând mai departe cu cercetarea am constatat, că prevederile legale aplicabile în materia insolvenței nu obligă participanții la procedură la întocmirea unui bilanț de mediu. Scopul bilanțului de mediu întocmit în cadrul procedurii de insolvență, unde debitorul este o entitate economică ce funcționează în baza unui act de reglementare de mediu, este identificarea obligațiilor de mediu la care operatorul este dator a le îndeplini. Am propus ca Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență, să conțină un articol nou care să obligativitatea luării de măsuri pentru efectuarea bilanțului de mediu, și comunicarea rezultatelor acestui bilanț atât agenției teritoriale pentru protecția mediului cât și participanților la procedură;

- Din analiza făcută am constatat, că substanțele și preparatele periculoase sunt incomplet definite de către Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 195/2005 privind protecția mediului

și de către Legea nr. 59/2016, privind controlul asupra pericolelor de accident major în care sunt implicate substanțe periculoase. Definițiile substanțelor și preparatelor periculoase s-au găsit în Hotărârea de Guvern nr. 1408 din 04.11.2008 privind clasificarea, ambalarea și etichetarea substanțelor periculoase, act normativ ce a fost abrogat prin Hotărârea Guvernului nr. 539 din 27.07.2016, fără ca prevederile acestuia să conțină dispoziții omoloage actului abrogat. Astfel, pentru acuratețe conceptuală, pornind de la prevederile actului normativ abrogat, propunerea *de lege ferenda*, este ca Legea nr. 59/2016, să conțină următoarele definiții ale substanțelor periculoase și al preparatelor periculoase. Prin abrogarea Hotărârii Guvernului nr. 1408/2008, privind clasificarea, ambalarea și etichetarea substanțelor periculoase, a dispărut și definiția introducerii pe piață a substanțelor și preparatelor periculoase. Consider, că și această sintagmă de introducere pe piață poate fi definită printr-un act normativ, ca fiind: *„punerea la dispoziția unor persoane a substanțelor și/sau preparatelor periculoase dar și importul acestora”*;

- Mergând mai departe cu analiza asupra obligațiilor de mediu a operatorilor economici aflați în procedură de insolvență, am constatat că șansele de transfer a unor activități cu impact asupra mediului sunt destul de ridicate fie din prisma reorganizării activității fie din prisma deschiderii procedurii de faliment care obligă practicianul în insolvență la lichidarea întregului patrimoniu al debitoarei. Obligațiile de mediu neîndeplinite de către operatorul economic insolvent sunt rezultate din activitatea societății, astfel consider că o dată cu transferul activelor necesare desfășurării activității cu impact asupra mediului, beneficiarul ar trebuie să preia, pe lângă avizele/acordurile/autorizațiile de mediu și obligațiile de mediu neîndeplinite de către debitoare. Având în vedere că prevederile din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 195/2005 privind protecția mediului și cele ale Legii nr. 85/2014, privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență, nu sunt corelate în sensul impunerii unei obligații de preluare a sarcinilor de mediu de către noul proprietar, considerăm că o corelare a acestora este imperios necesară. Pentru rezolvarea acestei situații, am propus ca Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 195/2005 privind protecția mediului, să prevadă ca în cazul intervenirii unei cauze de transfer active care compun activitatea reglementată din punct de vedere al mediului (fuziune, divizare, vânzare active, vânzare pachet majoritar de acțiuni, valorificare în cadrul procedurii de insolvență), pe lângă aducerea la cunoștința autorităților abilitate a acțiunii ce urmează a fi întreprinsă, să existe obligația de identificare a tuturor obligațiilor de mediu prezente și viitoare prin întocmirea unui bilanț de mediu. Pe lângă această propunere, am considerat oportun, ca Legea Insolvenței, să prevadă în mod expres obligația, ca înainte de valorificarea unor active

ce compun activitatea reglementată din punct de vedere al mediului, să fie întocmit un bilanț de mediu ce urmează a fi parte integrantă din contractul de vânzare active. De asemenea, Legea Insolvenței, mai trebuie să prevadă în mod expres, obligația cumpărătorilor de activități reglementate din punct de vedere al mediului, ca toate obligațiile de mediu neîndeplinite și evidențiate în bilanțul de mediu să cadă în sarcina acestora. Astfel am propus ca art. 91 alin. 1 din Legea nr. 85/2014, privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență, cu modificările și completările ulterioare să prevadă ca o dată cu transferul activelor, obligațiile de mediu să fie preluate de noul proprietar. Astfel, articolul 91 alin. 1 ind. 1, ar putea fi modificat în sensul în care beneficiarul bunurilor obținute dintr-o procedură de insolvență să preia obligațiile de mediu, aferente acestora, neîndeplinite de societatea debitoare la data transferului. Evidențierea din timp a obligațiilor de mediu neîndeplinite de societatea insolventă va conduce la o diminuare de valoare a activelor cu prețul ce urmează a fi cheltuit de noul proprietar pentru îndeplinirea sarcinilor de mediu neefectuate, însă această abordare, cu toate că va îndestula mai puțini creditori, va aduce un plus de valoare resuscitării activității cu impact asupra mediului și totodată acordă o șansă în plus îndeplinirii obligațiilor față de mediu, ceea ce în definitiv va folosi întregii faune și flore;

- Analizând sancțiunile contravenționale îndreptate împotriva persoanelor juridice aflate sub incidența Legii nr. 85/2014, privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență, am constatat că activitățile acestora fără să dețină acte de reglementare emise de autoritățile pentru protecția mediului vor putea fi sancționați în conformitate cu prevederile art. 96 alin. 2 pct. 1 din O.U.G. nr. 195/2005, privind protecția mediului cu amendă contravențională. În cadrul analizei am arătat, că activitățile desfășurate de persoanele juridice cu depășirea limitelor actelor de reglementare obținute de la autoritățile pentru protecția mediului sunt mai aspru pedepsite decât activitățile desfășurate fără nici un fel de autorizație sau autorizație integrată de mediu. Consider, că pedepsirea mai blândă a desfășurării unei activități fără a deține autorizație/autorizație integrată de mediu este o necorelare a prevederilor legale prezentate în Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 195/2005 privind protecția mediului. Propunem ca desfășurarea unei activități fără a deține acte de reglementare obligatorii emise de autoritățile pentru protecția mediului, să fie incriminată separat, însă ca infracțiune și nu ca fiind doar o simplă contravenție. Propunerea este motivată de faptul că desfășurarea unei activități, fără a deține autorizație de mediu sau autorizație integrată de mediu, are un potențial dăunător net superior față de încălcarea limitelor actelor de reglementare care în prealabil au fost obținute de operatorul economic;

▪ Analizând activitățile de introducere pe teritoriul țării a deșeurilor în vederea eliminării, am arătat că se impune modificarea art. 98 alin. 3 lit. b din O.U.G. nr. 195/2005, pentru coerența incriminării, importul unor substanțe ori produse periculoase în scopul introducerii pe piață, nu poate fi incriminat prin aceeași normă ca importul unor deșeuri în vederea eliminării, întrucât acestea sunt destinate a proteja valori sociale diferite, prima faptă fiind de natură a leza sănătatea publică ori flora și faună, pe când a doua faptă este aptă să genereze vătămarea integrității atmosferei, a solului și implicit a vieții umane. *De lege ferenda*, considerăm că se impune excluderea variantei normative privind „introducerea pe teritoriul României a deșeurilor de orice natură în scopul eliminării acestora” din art. 98, alin. 3 lit. b al Ordonanței cadru și incriminarea distinctă a acestuia.

La finalul lucrării, am reunit concluziile generale aferente celor cinci capitole și am sintetizat propunerile *de lege ferenda* dezvoltate în cuprinsul tezei.

Îmi exprim acordul cu privire la prezentul rezumat al tezei de doctorat,

Prof.univ.dr. Daniela-Steliana Marinescu

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. M. V. Achim, *Analiza economico-financiară*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2009;
2. I. Adam, Savu, C.N., *Legea procedurii insolvenței - Comentarii și explicații*, Editura C.H. Beck, București, 2006;
3. J. Barboza, *The Environment, Risk and Liability in International Law*, Koninklijke Brill NV, Netherland, 2011
4. M. Bayle, „*L'incidence de la réforme en droit de l'environnement*” (1993) 120 *Les petites affiches*
5. V. S. Bădescu, *Dreptul mediului. Sisteme de management de mediu*, Ed. C. H. Beck, București, 2011
6. G. Boroș, M. Stancu, *Drept procesual civil, Ediția a 4-a revizuită și adăugită*, Editura Hamangiu, București, 2017
7. S. D. Cărpenaru, *Tratat de drept comercial român* Ediția a V-a actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2016
8. S. D. Cărpenaru, M. A. Hotca, V. Nemeș, *Codul insolvenței comentat*; Ed. Universul Juridic, București, 2014
9. S. D. Cărpenaru, Gh. Piperea, S. David, *Legea societăților. Comentariu pe articole*, Ediția 5, Editura C. H. Beck, 2014, capitolele referitoare la dizolvare și lichidare (art. 227- 2371)
10. S. Cristea, *Teoria Generală a Dreptului*, Ed. C.H. Beck, 2016
11. R. N. Croisier (dir.), *Sauvegarde de l'environnement et droit pénal*, Paris, L'Harmattan Sciences Criminale, 2005
12. A. Cobzaru, *Principiile dreptului european al mediului*, Ed. Universul Juridic, București 2012
13. M. Comșa, *Înscrierea creanțelor în tabelul creditorilor. Considerații teoretice și practice*, Ed. Universul Juridic, București 2020
14. M. Dușu, *Introducere în dreptul penal al mediului*, Editura Hamangiu, București, 2013
15. M. Dușu, A. Dușu, *Răspunderea în dreptul mediului*, Editura Academiei Române, București, 2015
16. M. Gabriel, *Jurisprudența contravențională de mediu. Teorie și practică*. București: Universul Juridic, 2021;
17. M. K. Guiu în G. Antoniu, T. Toader (coord.), *Explicațiile Noului Cod penal*, vol.II, Ed. Universul juridic, București, 2015

18. B. S. Guțan, *Protecția europeană a drepturilor omului*, Ed. a-5-a revăzută și adăugită, Editura Hamangiu, 2018,
19. M. Macoveanu, C. C. Roșie, *Auditul de mediu*, Ediția a 3-a, Ed. Ecozone, Iași 2008
20. P. Malaurie, L. Aynes, P. Stoffel-Munck, *Drept civil: Obligațiile*, Ed. Wolters kluwer România, 2010, traducere a ediției a 3-a, de D. Dănișor, titlu *Droit civil: Les obligations*, Defrenois, Paris 2007
21. D. Marinescu, *Dreptul mediului înconjurător*, Ed. „Tempus”, București, 1992
22. D. Marinescu, *Tratat de dreptul mediului*, ed. a III-a, Universul Juridic, București, 2010
23. D. Marinescu și M. C. Petre, *Tratat de Dreptul mediului* Ediția V -a Ed. Universitară, București, 2014
24. R. E. Munn, *Environmental impact assessment: principles and procedures*, John Wiley, New York, 1979
25. I. Muraru, S. Tănăsescu, *Drept Constituțional și Instituții Politice*, ediția 12, Editura All Beck, București, 2006
26. M. E. Oțel, *Răspunderea internațională în domeniul mediului*, Ed. Universul Juridic, București 2009
27. M. C. Paul, *Dreptul mediului, curs universitar*, Editura Hamangiu, București 2023
28. M. Pătrăuș, *Dreptul mediului*, Ed. „Imprimeria de Vest”, Oradea 2000
29. I. Pascu, V. Dobrinoiu, Tr. Dima, M. A. Hotca, C. Păun, I. Chiș, M. Gorunescu, M. Dobrinoiu, *Noul Cod penal comentat. Partea generală, Ediția a II-a*, Editura Universul Juridic, București, 2014
30. O. Podaru, R. Chiriță, *Regimul juridic al contravențiilor*, Ed. A 2-a, Editura Hamangiu 2011,
31. L. Pop, I. F. Popa, S. I. Vidu, *Curs de drept civil – Obligațiile*, Ed. Universul Juridic, București, 2015
32. J. Pradel, *Droit pénal comparé, ed. a 4-a*, Paris, Dalloz, 2016
33. M. Prieur, *Droit de l`environnement*, Daloz, 1991
34. R. Rizoiu în M.Nicolae (coord.), *Drept civil. Persoanele*, Ed. Universul Juridic, București, 2016
35. C. Stătescu, C. Bîrsan, *Drept civil. Teoria Generală a obligațiilor*, Ed. All Beck, București, 2002
36. F. Streteanu, R. Chiriță, *Răspunderea penală a persoanei juridice*, Ed. C.H. Beck, București, 2008

37. F. Streteanu, D. Nițu, *Drept penal, Parte generală*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014
38. F. Streteanu, *Tratat de drept penal. Parte generală*, Editura CH Beck, București, 2008
39. S. E. Tănăsescu, I. Muraru, *Constituția României: comentariu pe articole*, Ed. C. H. Beck, București 2019
40. A.R.Trandafir, *Angajarea răspunderii penale a persoanei juridice*, Ed. C.H.Beck, București, 2011
41. A.R.Trandafir, G.A.Lazăr (coord.), *Răspunderea penală a persoanei juridice*, Ed.Solomon, București, 2021
42. A. T. Trușcă, *Particularitățile răspunderii juridice în dreptul mediului*, Universul Juridic, București, 2012
43. S. Tarca, *Dreptul mediului*, Editura Lumina Lex, București, 2005
44. A. Țiclea, *Reglementarea contravențiilor*, ediția a VI-a, Ed. Universul Juridic, București, 2008
45. D. A. Tofan, *Drept administrativ*, vol. II, ed. a IV-a, Editura CH Beck, București, 2017
46. I. Turcu, *Codul insolvenței. Legea nr. 85/2014. Comentariu pe articole*, Ediția a V-a, Editura C. H. Beck, 2015
47. Marilena Uliescu, *Dreptul mediului înconjurător*, Ed. Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”, București, 1998
48. L. Tramantano, F. Cappilli, *Codice Dell`ambiente spiegato-Il Testo Unico Ambientale commentato con dottrina*, Ed. Celt Casa editricela Tribuna, 2003
49. S. Al. Vernea, *Particularitățile răspunderii penale în cazul infracțiunilor îndreptate împotriva mediului*, Ed. Hamangiu, București, 2020

Studii și articole, în reviste de specialitate/culegeri de studii

1. M. Andreescu, *Restrângerea exercițiului unor drepturi și principiul proporționalității*, în Curierul Judiciar nr.7-8/2011
2. P. Billet, „*Le principe de prévention en droit de l`environnement*”, publicată în 2010 „*Revue Juridique de l`Environnement*”, Vol. 35
3. P. Billet, *Droit de l`environnement*, Ed. Dalloz 2013
4. M. Bothe, *Challenging French Nuclear Tests: A Role for Legal Remedies?*, Review of European Community and International Environmental Law, nr. 5/1996

5. F. Comte, *Crime contre l'environnement et police en Europe: panorama et pistes d'action*, în „Revue européenne de droit de l'environnement” nr. 4/2005
6. A. Ș. Clopotari, *Obligațiile de mediu în faliment*, Universul Juridic Premium nr. 12/2018
7. Culegere de practică judiciară în materie civilă pe anul 2000, Ed. Rosetti, București, 2001
8. J. Busenhardt, & P. Baumann, *The insurability of ecological damage*, 2013, Swiss Reinsurance Company, web site: <http://www.thecroforum.org/documents/2013/08/insurability-of-eco-damage.pdf> la data de 21.02.2021
9. M. Comșa, *Deschiderea procedurii insolvenței în anul 2020*, Revista de insolvență nr. 71-72 Phoenix, 2020
10. M. R. Gouillou, *Du droit de detruire*, PUF, Paris, 1989
11. O.M. Hanciu, *The role of Non-Governmental Organisation in creating standards in International Environmental Law*, international conference “Challenges of the Knowledge Society” – CKS, Bucharest, Romania, 2015
12. O.M. Hanciu, *The right to a clean environment. International recognition to a human right to a clean environment by ECtHRs jurisprudence* - international conference “Challenges of the Knowledge Society” – CKS, Bucharest, Romania, 2015
13. O.M. Hanciu, *Transboundary damage in the light of international environmental law*, Nicolae Titulescu University –international conference “Challenges of the Knowledge Society” – CKS, Bucharest, Romania, 2014
14. S. Kravchenko, J. E. Bonine, *Human Rights and the Environment: Cases, Law and Policy*, Carolina Academic Press, Durhan-North Carolina, 2014
15. M. B. I. Lupeanu, *Noțiunile de „mediu înconjurător” și „resurse naturale”*. Elemente de drept comparat, Studii și Cercetări juridice Europene – Conferința Internațională a Doctoranzilor în Drept, ediția a 10-a, Timișoara, 2018), Ed. Universul Juridic, București,
16. M. B. I. Lupeanu, *Răspunderea contravențională pentru introducerea de noi specii pe teritoriul României*, Studii și Cercetări Juridice Europene – Conferința Internațională a Doctoranzilor în Drept, Timișoara, 2017, Ed. Universul Juridic, București, 2017